

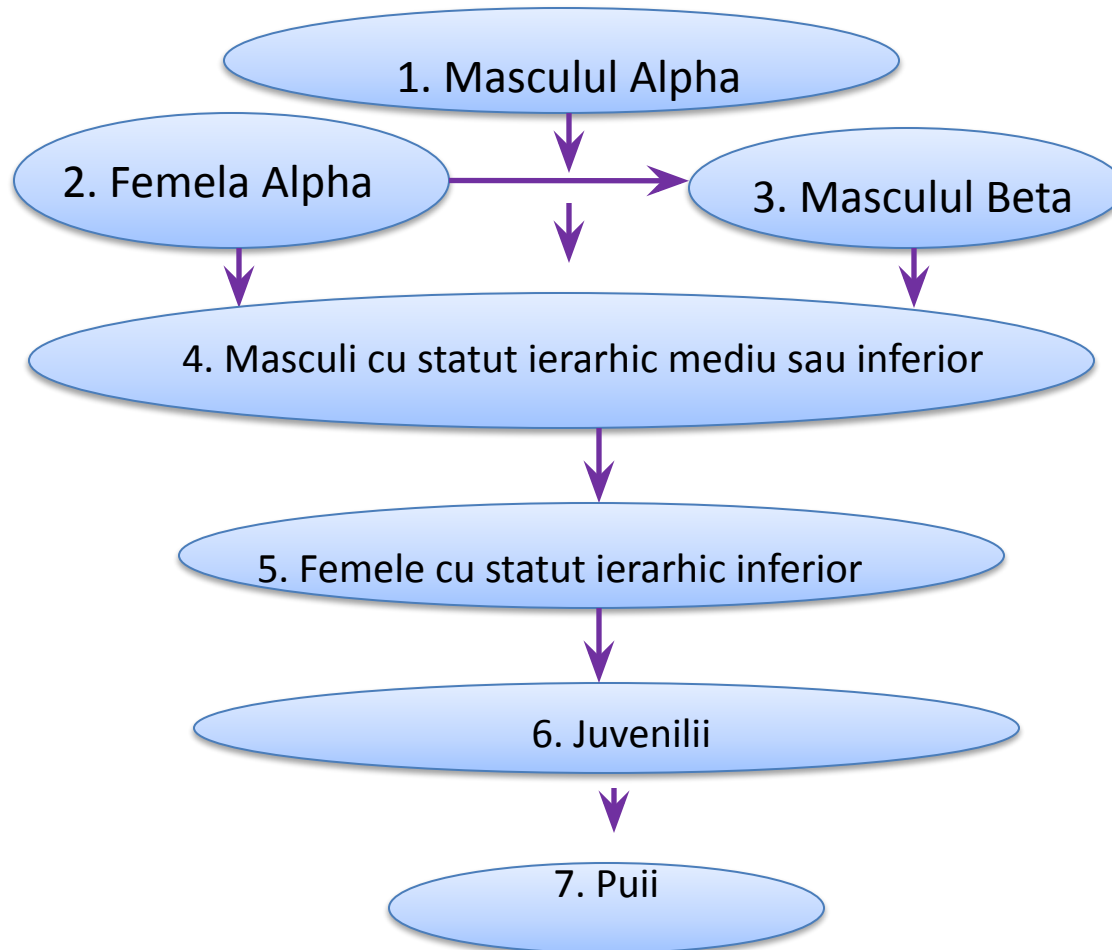
Particularități comportamentale ale câinilor

Încadrare taxonomică:

- Încregătura *Vertebrate*,
- Clasa *Mamifere (Mamalia)*,
- Subclasa *Eutherine* (în care sunt mamiferele ai căror pui se nasc complet dezvoltați),
- Supraordin *Placentalia*
- Ordinul *Carnivora*,
- Subordinul *Canoidea (Fissipedia)*,
- Familia *Canidae*,
- Subfamilia *Caninae*.
- - Câinele: *Canis familiaris*
- - Lupul: *Canis lupus*
- -Șacalul: *Canis aureus*
- Vulpea: *Vulpes vulpes*

Comportamentul social

- Câinele este un animal foarte sociabil
- Trăiește în comunități familiale organizate ierarhic, conduse de un lider
- Structura grupului este foarte evoluată, cu reguli sociale distincte și stricte
- Un grup armonios cuprinde ambele sexe și toate categoriile de vârstă.

- Într-un grup constituit din generații succesive înrudite, **liderul natural** este, în majoritatea cazurilor, **un mascul**, care împreună cu femela lui (de obicei cea mai vârstnică femelă, ce este încă fertilă) alcătuiesc **perechea dominantă**.
- Împreună **coordonează majoritatea activităților**, având experiența necesară pentru a lua **deciziile de apărare și de atac, decizii care sunt respectate de toți ceilalți indivizi**.

MASCULUL ALPHA

- Este cel mai agresiv individ și nu poate fi forțat să părăsească această poziție decât printr-o agresiune severă;
- Este tatăl majorității puilor și răspunde de supraviețuirea acestora;
- Domină pe ceilalți membri ai grupului, încercând să-și conserve poziția ierarhică cât mai mult timp, în vreme ce indivizii subordonați au tendința să-l înlocuiască la primul semn de slăbiciune;
- Conducerea individului Alpha este hotărâtă și responsabilă;
- Statutul său nu este întotdeauna sinonim cu agresivitatea, decât în cazurile în care mijloacele de intimidare nu au efectul scontat.

- Liderul nu este în mod obligatoriu câinele cu cea mai mare talie corporală; ierarhia se poate stabili și în ordinea inversă a greutateii.

✓ **Postura de dominare:**

- se recunoaște prin ținuta semeață dintre doi câini;
- cel care domină stă deasupra, agață bărbia celui dominant sau își pune labele pe umerii lui;
- câinele dominant acceptă cu calm ca alți câini să-i lingă botul;
- câinele sigur pe sine se va rostogoli pe spate și își va expune pântecul, invitându-i pe alți câini la joc;
- câinele dominant este relaxat și îi privește pe ceilalți în ochi;
- încălecarea unui alt câine reprezintă un semn de dominanță; acest gest, adesea interpretat greșit, poate fi folosit, însă, și de către un patruped de rang inferior, pentru a-și demonstra supunerea față de cel de rang superior;
- Pedepsirea** unui oponent care nu a cedat la semnalele prelabile de intimidare sau de avertizare se realizează preponderent **prin mușcătură unică**, mai rar repetată, aplicată în regiunile corporale relevante pentru exprimarea dominanței (nas, urechi, reg. anală).

✓ **Mimica și gestică de dominanță:**

☐ Câinii cu statut de lideri:

- Urechile ridicate drept sau orientate spre înainte;
- ochii strălucitori;
- gura închisă sau ușor întredeschisă;
- părul zburlit pe gât (numai dacă este foarte nervos);
- corpul zvelt, încordat (în prezența unui necunoscut;
- coada înfoiată, zbârlită, ținută deasupra liniei spinării sau în linie dreaptă, rigidă;
- mârâie frecvent și latră puternic, amenințător, cu sunete de intensitate crescândă, ori de câte ori este provocat de un alt câine;
- își sprijină frecvent capul pe regiunea cervicală sau dorso-lombară a altui câine (semnificând ținerea la respect și o amenințare destul de severă.)
- conducătorul haitei este obligat să supravegheze în permanență orice încercare de rearanjare a ierarhiei sociale;
- adoptă atitudini de alertă sau inițiază reacțiile agresive prin mușcătură;
- umilește în mod sistematic un anumit individ;

- în timpul jocului adoptă poziția „de învingător” deasupra unui congener sau a jucăriei folosite pentru dresaj;
- testează periodic gradul de subordonare al celorlalți câini: cu o inocență aparentă liderul ia o bucată de carne și o azvârle lângă el așteptând să vadă ce se întâmplă. În mod normal nici unul din subordonații săi nu va îndrăzni să se apropie de „proprietatea” sa;
- are tendința de a ocupa **poziții strategice, de supraveghere teritorială**, culcându-se pe pragurile ușilor, astfel încât să blocheze căile principale de acces, obligându-i pe ceilalți membrii ai grupului să folosească itinerarii ocolite;
- controlează intrarea și ieșirea fiecărui individ din grup;
- ocupă deseori patul sau locul preferat al proprietarului;
- este cel care **se hrănește primul** și devine agresiv dacă se încearcă îndepărtarea sa;
- solicită mângâierea stăpânului în mod preferențial și **este mereu primul la ușă**;
- îndepărtează rivalii în perioada de rut, realizând împreună cu perechea sa un cuplu dominant, preferențial;
- se poate împerechea cu orice altă femelă din grup, dar, dacă este respins nu are dreptul de a o obliga.

FEMELA ALPHA

- Ocupă poziția secundă în grup, produce un număr suficient de pui pentru a susține existența grupului.
- Ocazional, se poate împerechea și cu alți masculi (individul Beta).
- Împiedică pe cât posibil participarea altor femele la reproducție.
- Supremația femelei Alpha nu poate fi contestată decât de o alta femelă, dar acest lucru nu se întâmplă în mod obișnuit, deoarece fiecare femelă mai tânără este dominantă peste nucleul ei familial (pui și tineret de ambele sexe) și a fost dominată, la rândul ei, de către femela mai vârstnică încă din prima perioadă a vieții.
- Indiferent de poziția socială și de vârstă, femelele își mențin pe tot parcursul existenței un statut privilegiat în cadrul comunității, astfel încât **nu pot fi agresate de către masculi în nici o împrejurare**. Această interdicție este înscrisă în codul genetic al speciei.

INDIVIDUL BETA

- Este un mascul cu poziție socială foarte înaltă, aflat pe scara ierarhica imediat după perechea dominantă, împreună cu care realizează “**triunghiul conjugal**”.
- El este subordonat perechii dominante, dar **primește comenzi numai de la masculul Alpha**.

□ **CEIALȚI MASCULI MATURI** sunt cvasi-independenți, având o organizare ierarhică distinctă, între ei existând diferite grade de subordonare.

- Rangul social al fiecăruia este câștigat prin luptă și trebuie confirmat periodic în raporturile cu ceilalți.

Un câine dominat:

- permite altui câine să stea deasupra lui sau să pună capul pe umerii săi;
- el linge buzele sau colțurile buzelor altui câine;
- se rostogolește sau își ferește capul și privirea de alți câini, în timp ce își ascunde coada.
- Câinii dominanți se manifestă rareori, pentru a-și arăta rangul. Cele mai multe demonstrații și aproape toate luptele pentru supremație sunt declanșate de către membrii de rang mediu sau de cei lipsiți de încredere în forțele proprii.

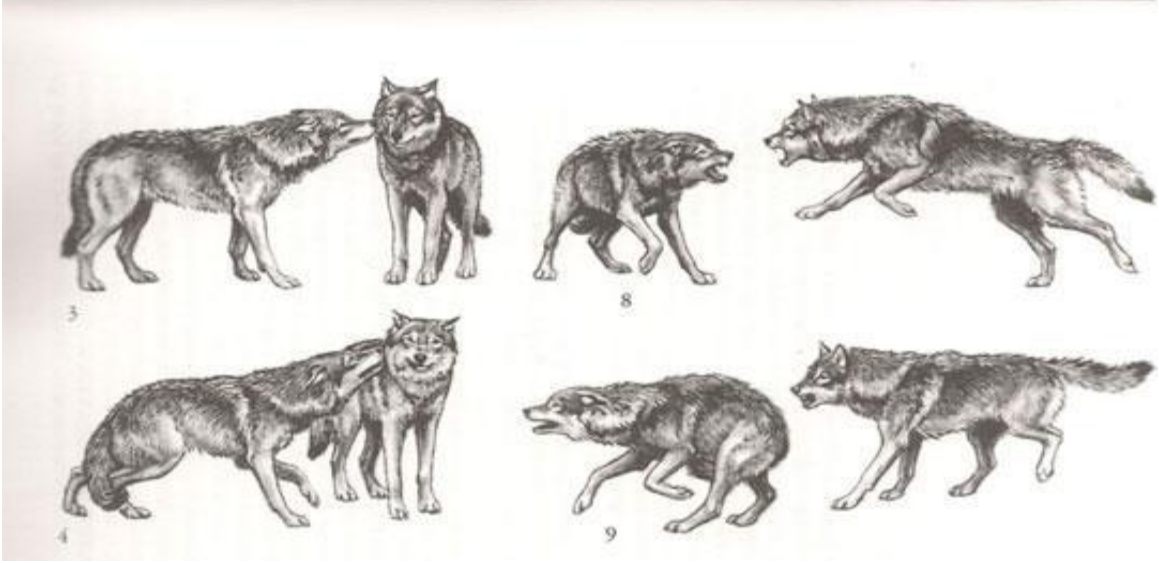

- Dacă nu apar situații competitive de hrănire sau de stres social, toți membrii grupului participă la îngrijirea puilor;
- Puii până la vârsta de 6-7 luni sunt tabu în relațiile cu adulții.

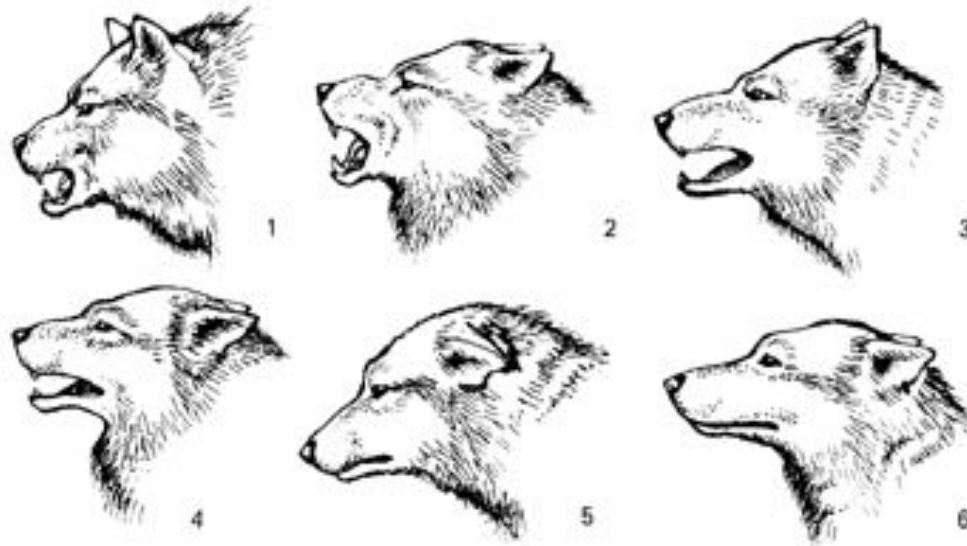
SITUAȚII CARE POT PROMOVA CONFLICTE ȘI LUPTE PENTRU RESTABILIREA IERARHIEI SOCIALE

1. Moartea sau îndepărtarea definitivă a câinelui dominant.
2. Lider vârstnic, cu probleme medicale avansate (imobilitate, tulburări de văz și auz, etc.), care nu mai este capabil să-și respecte statutul, în special față de câinii tineri care au ajuns la maturitate socială (10-24 luni).
3. Absența câinelui dominant pentru o perioadă mai lungă de timp.
4. Castrarea liderului.
5. Stăpânul are un comportament echidistant față de toți membrii grupului, fără a sprijini suficient de mult poziția dominantă.
6. Stăpânul subminează, voit sau nu, poziția dominantă; obstrucționează câinele dominant în exercitarea comportamentelor rituale care stabilesc dominanța, diminuând abilitatea acestuia de a controla locurile preferate, strategice și cu valoare socială din ambientul său (odihnă, hrană, montă, atenție, joacă).
7. Stăpânul acordă un tratament preferențial unui câine subordonat.
8. Stăpânul introduce un nou câine în cadrul grupului, câine care refuză să accepte structura socială existentă, încercând să se impună.
9. Când un câine rezident, cu poziție socială intermediară, este reintrodus în grup, după o perioadă de absență.

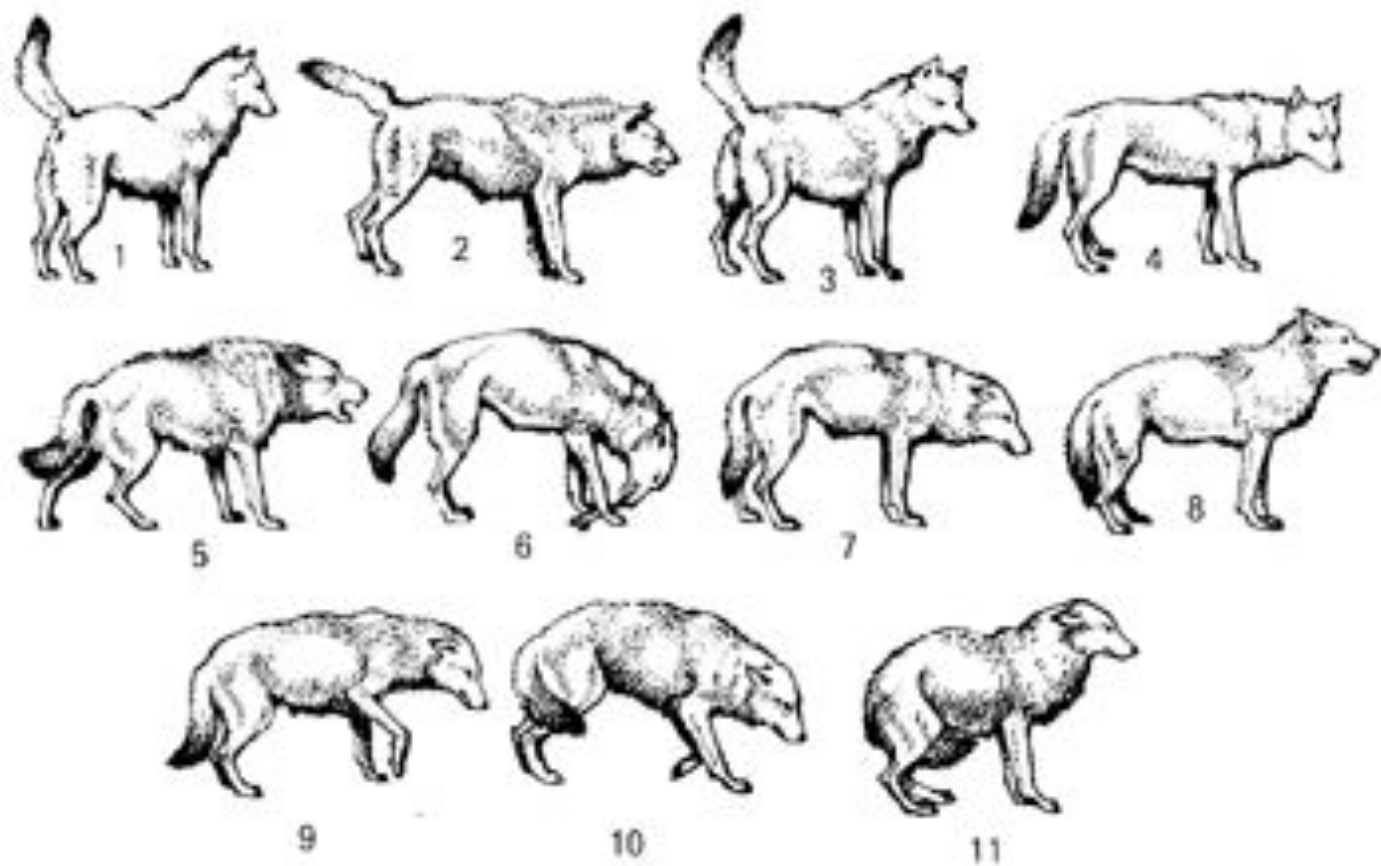
- “Limbajul” câinilor reprezintă o modalitate subtilă prin care ei își exprimă starea de sănătate, implicit buna dispoziție, se avertizează sau se identifică reciproc, se atrag sau se amenință etc.
- **Vocalizările** exprimă starea emotivă a câinelui în situații tipice din mediul său de viață: prezența unei persoane necunoscute, dorința de joacă, frica, mirarea, durerea. Latratul diferă în ceea ce privește tonul, intensitatea, volumul, amplitudinea și durata.
- Se disting următoarele semnificații ale vocalizărilor:
- - **lătrat puternic și ritmic**: atenționarea șefului de haită despre prezența unui pericol;
- - **lătrat scurt (2-3 vocalizari)**: încercarea de a comunica ceva;
- - **mârâituri**: fac parte din arsenalul de intimidare, exprimând o avertizare mânioasă din partea unui exemplar puternic și sigur pe sine. Acest tip de comunicare poate fi utilizat și ca strategie de disimulare a fricii.
- - **vocalizări pe tonuri ridicate**: animalul dorește să se joace sau este stresat;
- - **schelălăieli, plânsete**: durere fizică sau psihică.
- La câini au fost identificate peste 50 de semne de mimică și de gestică, cu rol social, de comunicare între indivizi, fiind transmise genetic.

- În recunoașterea și interpretarea corectă a limbajului corporal sunt importante: ritmul respirației, tonusul muscular, constrictia pupilelor, expresia facială, poziția buzelor, a urechilor, a cozii.
- Orientarea pavilioanelor auriculare semnalizează prezența unei ființe sau a unei mișcări în direcția respectivă.
- În prezența altor câini sau a omului, poziția urechilor semnalizează rangul social și reprezintă un criteriu sigur în aprecierea intențiilor de moment ale câinelui.
- În caz de **atac iminent**, **urechile sunt erecte și orientate spre înainte**, iar dacă **animalul este nesigur**, **urechile sunt mult trase spre înapoi**, aproape lipite de cap, exprimând o atitudine de subordonare.

- **Mișcările și poziția cozii** trebuie interpretate în corelare cu postura corporală și cu mimica din acel moment. Exemple:
 - poziția ridicată a cozii- rang înalt în interiorul grupului;
 - poziția orizontală- este pregătit pentru atac sau vânătoare;
 - poziția joasă intermediară- relaxare relativă, nesiguranță;
 - poziția joasă- indiferență, calm;
 - coada între membre- frică maximă;
 - balansări rapide, ample și puternice- bucurie, prietenie
 - balansări mai reținute- salutul unei cunoștințe;
 - coada mișcată des, combinată cu alte semnale agresive corporale- atac;
 - mișcări doar din vârful cozii- concentrare asupra unei activități;
 - coada deviată într-o parte- femelă aflată în călduri și permite împerecherea;
 - coada între membre- femela refuză monta sau reprezintă semn de subordonare;
 - mișcări lente- stare de indecizie sau de confuzie.

Comportamentul digestiv

- **Formula dentară la câine :**

- **dentiția de lapte :** $I\ 6/6 + C\ 2/2 + PM\ 4/4 + M\ 4/4 = 32$ dinți de lapte

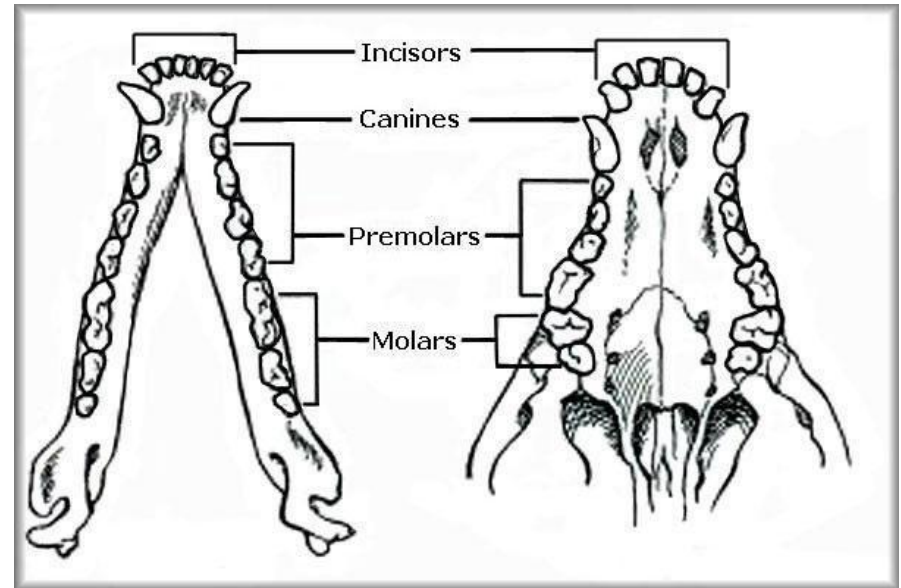
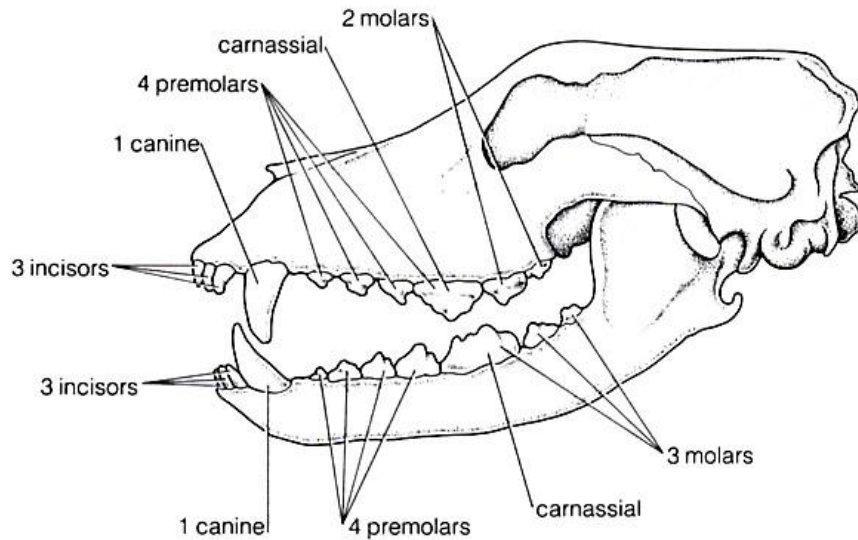
- **dentiția permanentă :** $I\ 6/6 + C\ 2/2 + PM\ 8/8 + M\ 4/6 = 42$ dinți permanenți

I = incisivi

C = canini

PM = premolari

M = molari

Maxilar inferior

Maxilar superior

- Însumează totalitatea acțiunilor necesare pentru dobândirea, ingerarea și integrarea alimentelor în circuitele metabolice, având ca finalitate imediată potolirea senzației de foame și supraviețuirea individului.
- Câinele efectuează **prehensiunea** cu ajutorul **dinților incisivi și canini**, uneori ajutându-se și **de membrele anterioare, pentru fixarea hranei**.
- **Masticația** se realizează prin **mișcări de verticalitate ale mandibulei** și este foarte **sumară sau absentă**.
- În cursul perioadei de creștere, necesarul de hrană per kilocorp este mai mare decât în cursul perioadei de adult.
- În perioada de înțârcare, hrănirea trebuie să se facă cu grijă deosebită.
- La vârsta de 3 luni se va administra hrana de 4-5 ori pe zi, la 4-7 luni de 2-3 ori pe zi, la 8-10 luni de 1-2 ori, iar la câinele adult o singură dată pe zi.
- Necesarul de hrană depinde de mărimea și de gradul de solicitare a câinelui. Cîinii mici (masa corporală de cca 2 kg) au nevoie de mai multă hrană per kilocorp decât câinii mari.
- Activitatea intensă determină o creștere a necesarului de energie, deci și a necesarului de hrană.

- Câinii sunt mamifere **monogastrice**, cu **intestin subțire scurt**, **tranzit rapid**, **secreții digestive abundente**, dar de **scurtă durată**.
- Proteinele sunt prelucrate în stomac, sub acțiunea sucului gastric, extrem de acid.
 - Carnea de porc crudă sau nefiartă poate transmite trichineloză, parvoviroză, boala lui Aujeszky.
- Lipidele sunt metabolizate în intestin. Ficatul este destul de sensibil la excesul de grăsimi.
- **Suplimentarea rației cu lipide se recomandă numai la câinii care depun eforturi mari (câinii de tracțiune sau de curse), în timpul iernii (câinii de curte) și la femelele în lactație.**
- Glucidele sunt metabolizate la nivel intestinal. Datorită salivei ce este săracă în ptialină, asimilarea amidonului și a celulozei este deficitară, dacă produsele respective nu au fost prelucrate termic.
- Digestia la nivel gastric este relativ lentă (50g/ora), ea se realizează mai bine și mai rapid în timpul nopții (în 4-6 ore).
- Oasele sunt digerate complet numai după câteva zile.

- **Obiceiuri alimentare cu motivație incertă**

- **Consumul de plante și de iarbă-** pentru provocarea vomei, sugerând existența unor tulburări gastro-intestinale.
- **Coprofagia-** la puii crescuți pentru perioade lungi de timp în cușcă, la femelele aflate în perioada post-partum și la adulții tineri inactivi.

-la adulți, carențele alimentare nu sunt mereu o explicație suficientă, deoarece poate să apară și la câinii bine hrăniți, cu rații echilibrate.

-coprofagia este un viciu obținut prin imitare sau un mod de captare a atenției proprietarului, semnalând o stare de anxietate sau de boală.

-la cățelele-mame, coprofagia este normală, având ca motive menținerea uscată a zonei de creștere a puilor și îndepărtarea cât mai rapidă a unui miros care ar putea atrage un dușman natural. Prin lingere și toaletare, femela aplica o “marcă olfactivă”, cu ajutorul căreia își recunoaște puii proprii. Unii pui învață și repetă acest comportament, consumându-și propriile excremente.

- **Pica-** carențe alimentare și disfagiile esofagiene.

- gura câinelui servește atât pentru explorarea și luarea în posesie a unui obiect, cât și pentru consumarea sa. Aceste două funcții sunt atât de strâns asociate între ele, încât un câine poate înghiți din greșeală un corp indigest, chiar dacă inițial dorea să-l exploreze.

Comportamentul sexual

- Vârsta maturității sexuale este de 6-9 luni (peste 9 luni la rasele mari);
- Comportamentul de reproducere al câinilor este programat genetic și endocrin, în corelație cu ciclurile anotimpurilor, reglarea periodicității realizându-se de către femele;
- **La masculi** secreția spermatică este permanentă fiind pregătiți pentru efectuarea montei în tot cursul anului;
- **Femela** este condiționată strict pentru a nu accepta împerecherea decât în **perioadele de rut- în stadiul foliculinic (fertil) al ciclului sexual**
- Femelele sănătoase sunt diestrice, având **2 perioade de călduri pe an, primăvara și toamna**

- ***Un ciclu estral durează 21 de zile***

Primele 4-7 zile:

- ✓ femela devine neliniștită,
- ✓ agitată,
- ✓ puțin preocupată de alimente sau de joacă,
- ✓ atentă la urmele descoperite în timpul plimbărilor,
- ✓ sociabilă față de masculi dar nu acceptă monta și poate deveni agresivă dacă sunt insistenți
- ✓ vulva începe să se tumefieze stimulând comportamentul de mirosire în regiunea ano-genitală
- ✓ femela urinează frecvent, în cantități mici, marcând teritoriul
 - ❖ Urina conține feromoni care semnalizează olfactiv prezența femelei în călduri la distanțe foarte mari
- ✓ Masculii marchează și ei teritoriul prin urină, pentru acoperirea urmelor lăsate de alt mascul și pentru a-și semnaliza disponibilitatea sexuală
- ✓ În această perioadă au loc numeroase evadări de la domiciliu

- **Începând cu ziua a 8-a**
- ✓ Femela prezintă o congestie a mucoaselor genitale aparente (SEX-SKIN)
- ✓ Apare mucus filant, uneori sanguinolent, foarte bogat în feromoni, la nivelul vulvei
- ✓ Femela atrage în jurul său din ce în ce mai mulți pretendenți, între care se produc numeroase lupte și stări conflictuale determinate de rangul social și de teritorialitate
 - ✓ Luptele pot fi acerbe, cu răniri destul de grave, dar rareori sunt continuate până la exterminarea unuia dintre adversari
 - ✓ Luptele se termină prin fuga sau abandonul celor slabi
 - ✓ La apariția unor noi-veniți, luptele se reiau, până ce grupul constituit ad-hoc, format dintr-o femelă și mai mulți masculi capătă o relativă stabilitate internă

- **Între zilele 9-15**
 - ✓ Femela caută, provoacă și acceptă masculul
 - ✓ Ține coada într-o parte și adoptă poziția de montă
 - ✓ Primește împerecherea cu orice mascul din preajmă, rezultând copulații multiple sau în harem
- ✓ **Împerecherea are loc pe teritoriul masculului**
 - Actul sexual propriu-zis este scurt, de câteva minute, însă, datorită particularităților anatomice și fiziologice ale penisului, partenerii pot rămâne într-o poziție fixă, de penis captiv, timp de 20-40 de minute
- **Spre sfârșitul perioadei de călduri**
 - ✓ Femela devine din nou agresivă față de masculi
 - ✓ Scurgerile vaginale ajung insesizabile
 - ✓ Vulva revine la normal pe măsură ce aparatul genital intră în faza următoare a ciclului sexual, dominată de hormonii progestativi.

Comportamente maternale

- Sunt comportamente foarte puternice dirijate de sistemul endocrin
- După instalarea gestației femelele sunt **refractare față de masculi, devin mai docile și cu un apetit alimentar în creștere**
- **Durata gestației: 58-65 de zile cu medie de 63 de zile**
- ***Această perioadă poate fi valorificată cât mai bine pentru întărirea relațiilor cu proprietarul, asigurându-se o hrănire adecvată, plimbări zilnice și manopere de întreținere a igienei corporale***
- Starea de calm se menține până în perioada premergătoare parturii când modificările topografice determinate de gestația avansată (mărirea în volum a abdomenului și a glandelor mamare, compresiunile pe diafragm, stânjenirea circulației venoase, deplasare greoaie, etc.) duc la instalarea unei stări de stres cronic.

- Alopecie cu localizare ventrală:
 - alopecie endocrină și de stres
 - are și rol fiziologic: descoperirea și evidențierea glandelor mamare pentru facilitarea alăptării
 - se rezolvă spontan după înțărcarea puilor
- Cu câteva zile înainte de termen femela începe să pregătească un cuib:
 - alege un loc acoperit,
 - întunecos,
 - ferit de curenți
 - preferabil cu două intrări
 - care îi inspiră siguranță
- Locul trebuie respectat de către proprietar pentru a nu accentua anxietatea femelei

- Când apare secreția de lapte fătarea este iminentă
- Femela devine agitată, nervoasă, retrăgându-se în cuib
- Dacă este bine socializată poate solicita ajutorul stăpânului
- Durata fătării depinde de numărul puilor;
- În majoritatea cazurilor, cățeaua fată 3-10 pui, rareori peste 10, care sunt expulzați la un interval de 10-50 min.
- După fătarea fiecărui pui, cățeaua îndepărtează învelitorile și linge riguros puiul, favorizând astfel uscarea lui.
- Puii sunt protejați de stimulii auditivi și vizuali proveniți din mediul extern având **conductul auricular închis și anchiloblefarom natural bilateral complet**
- Sunt total dependenți de mamă, iar între ei se duce o luptă intensă pentru accesul la glandele mamare
- Reprizele de hrănire sunt intercalate de frecvente perioade de odihnă și somn

- După primele 10-15 zile devin din ce în ce mai mobili și cu organele de simț tot mai perfecționate:
 - încep să exploreze cuibul și mediul ambiant
- Primele lecții de conduită canină le învață de la cățeaua mamă, în interacțiune cu ceilalți membrii ai grupului, prin imitare și prin desfășurarea comportamentelor de joacă
- Până la vârsta de 6 luni puii sunt tabu și în siguranță alături de un mascul
- Ei manifestă o frică intensă la primele întâlniri cu un adult, mai ales când acesta se apropie pentru recunoașterea amprentei olfactive:
 - puii se așează inițial într-o postură submisivă
 - plânsete și urinări spontane- pentru urgentarea duratei verificării
 - odată ce depășesc testul, trec brusc la comportamente exuberante de mulțumire sau de joacă

Comportamente de protecție și de apărare a puilor

- Cuplul format din femela-mamă și noii-născuți desfășoară programe comportamentale instinctuale, condiționate genetic și modelate de sistemul endocrin
- Comportamentul de apărare:
 - avertizări sonore
 - mârâituri
 - stare de agitație
 - aplicarea de mușcături
- Femelele cu un comportament mai blând reacționează doar prin interpunerea corpului între stăpân și cuib, urmărind cu mare atenție tot ce se întâmplă și acționând cu promptitudine în funcție de semnalele primite din partea puilor.

Comportamentele genitorilor masculi

- Masculul participă efectiv la creșterea puilor deși nu are voie să intre în cuib
- Atenția masculului Alpha este orientată către femela Alpha, dar, cu sau fără știrea acesteia, vizitează zilnic vizuinele tuturor femelelor cu pui, asigurându-le protecția și supraveghind teritoriul.
- De asemenea, acesta ajută femelele în lactație, vânând și regurgitând în apropierea cuibului.
- După înțărirea puilor, masculii au un rol din ce în ce mai important în socializarea cățeilor în cadrul grupului.